

CONTRIBUCIONS DE LA HISENDA REIAL MALLORQUINA AL PRINCIPAT DE CATALUNYA DE MITJANS SEGLE XVI¹

Enrique Sánchez Nieves

LA PROCURACIÓ REIAL MALLORQUINA

Quan ens introduïm en temes econòmics de la Corona d'Aragó molt prest ens assabentam que les diferències amb la Corona de Castella són de gran magnitud i que dins la pròpia corona aragonesa hi ha característiques pròpies de cada regne. A partir de diversos estudis es pot establir que els ingressos de la monarquia procedents d'aquesta Corona eren mínims dins les finances generals, uns ingressos quasi tots d'origen medieval als Regnes de València i Mallorca. Un altre aspecte important és la circumstància que els recursos del Reial Patrimoni havien experimentat greus disminucions des del segle XIV, com a conseqüència d'una política d'alienacions de les recaptacions, malgrat els intents de recuperació iniciats des del regnat de Martí l'Humà. El sistema de recaptació i els diferents impostos tindran una continuïtat en les finances baixmedievals.

Enfocant les finances modernes al Regne de Mallorca, un dels temes bàsics de l'Antic Règim és el deute públic extern del Regne, l'origen del qual es pot trobar a les diverses crisis de subsistència del segle XIV i a les aportacions pecuniàries a la monarquia. Aquest endeutament fou

1. Aquest text forma part d'un projecte finançat pel Ministeri de Ciència i Tecnologia, núm. BHA 2002-00352.

absorbit en gran mesura per creditors catalans, fins un 70%. Des de finals del segle XV i principis del XVI, la Universitat mallorquina va prendre una política més lenta que fructificaria al regnat de Felip II, consistent en la quitació de censals, traspasant-los de mans catalanes a mallorquines, així com emetent censals a un interès més baix. Entre les reivindicacions dels agermanats es trobaven les de liquidar el deute públic i estimar la riquesa de tota Mallorca, però el seu fracàs va ocasionar una tornada a l'ordre anterior, amb grans dificultats econòmiques per mor de la baixada demogràfica. Entre 1565 i 1585 s'avança sensiblement en la redempció del deute exterior fins arribar a la seva abolició, però encara així es va continuar recorrent al crèdit català per comprar blat en anys de dificultats.

L'anàlisi que podem fer és que durant el regnat de Felip II es va abolir el deute públic exterior i es va convertir en deute públic interior, però no es va alleugerir; tan sols va canviar de mans. La problemàtica va continuar ja que gran majoria dels titulars eren exempts de pagar impostos per la seva condició d'eclesiàstics. A finals del segle XVII, el clergat s'havia convertit en el principal element rendista i creditor de la hisenda pública del Regne de Mallorca.

El Regne de Mallorca i el seu patrimoni reial han estat poc estudiats i no trobam gaires estudis econòmics per a l'Edat Moderna. Diferent és el cas de l'època medieval amb les principals investigacions d'Álvaro Santamaría, Pau Cateura, López Bonet o Ricard Urgell. Dels segles XVI a XVIII trobam estudis d'economia agrària, sobretot delmes reials, del professor Josep Juan Vidal, una anàlisi de la Procuració Reial de Conrado de Villalonga i petites referències a treballs d'Álvaro Santamaría, Onofre Vaquer, Casasnovas Camps i Murillo (aquest darrer amb estudis sobre Menorca).

L'encarregat del control de les possessions i drets del monarca com a senyor feudal era el procurador reial. El Rei era el principal senyor feudal de les illes, excepte d'Eivissa. Els dominis senyorials són aquelles finques i terres adjudicades al Rei per dret de conquesta. D'elles se n'extreien fruits i rendes. A més, s'obtenien taxes per serveis i drets sobre el tràfic i sobre els immobles.

Des de finals del segle XIV el procurador reial assumeix en línies generals les facultats, jurisdicció i jerarquia que a Catalunya i al Regne de València corresponen al Batlle General, i el seu rang és superior a altres

oficials reials exclòs el governador, *alter ego* del Rei al Regne². El nomenament l'efectuava el Rei i per temps indefinit, moltes vegades de per vida. Va haver-hi famílies, com ens diu Josep Juan Vidal³, que mantingueren el càrrec de forma quasi hereditària, com és el cas dels Burgues, els quals l'ocuparen durant tres generacions consecutives, és a dir, quasi un segle, des de l'arribada de Francesc Burgues a 1458, reemplaçat pel seu fill Gregori Burgues a 1481 i, finalment, també pel seu fill Francesc Burgues a 1505, que posseiria el càrrec durant mig segle, fins 1556, any en el qual es rompria aquesta patrimonialització. Però no s'allunyaria definitivament la Procuració de la família Burgues, ja que Francesc Burgues va nomenar com a substitut a Jordi de Sant Joan, fill de la seva germana Violant i de Pere de Sant Joan i, per tant, nebot seu, qui va ostentar el càrrec fins 1572⁴.

Entre la diversa documentació tenim diferents sèries de llibres entre els quals en destaquen els següents: *llibres de lletres reials*: cartes del Monarca al Procurador Reial i altres i viceversa; *llibres de lletres comunes*: cartes del Procurador a altres oficials reials, autoritats i persones particulars; *llibres majors de comptes*: llibres generals de rebudes i despeses del regne; *llibres de dades* o de pagaments efectuats i *llibres de rebudes* o d'ingressos efectuats.

Abans d'introduir-nos en les despeses del regne ens detindrem en l'estat de contínua recuperació del Reial Patrimoni, en referència a les alienacions que es produïren al llarg del segle XIV i també posteriorment. Les finances reials de la primera meitat del segle XIV tenien saldos positius, amb una mitjana per any de 9000 lliures de beneficis. Tots aquests beneficis aniran desapareixent a la segona meitat de segle, quan la majoria dels anys varen ser deficitaris, per les males collites però molt especialment per la falta de pagaments dels recaptadors d'imposts que es calculen en aproximadament 12000 lliures anuals, és a dir, la quarta part de l'import dels impostos subhastats, a partir d'això es començà a demanar fiances als compradors, encara que no es resolgué totalment el problema. El primer

2. Álvaro SANTAMARÍA. *Fuentes relativas a las Islas Baleares: Curia de Gobernación y Procuración del Real Patrimonio*. Florència. 1984.

3. Josep JUAN VIDAL. *El sistema de gobierno en el Reino de Mallorca (siglos XV-XVIII)*. Palma. 1996. Pàg. 181.

4. Josep JUAN VIDAL i Enrique SÁNCHEZ NIEVAS. *Els Burgues. Una nissaga de poder*. Palma. 2003. A aquest llibre trobam un complet estudi de la família Burgues, els seus lligams familiars, les seves activitats polítiques, el seu patrimoni i les seves relacions de poder.

monarca Trastàmara de la Corona d'Aragó, Ferran I, va decidir emprendre una de les més difícils tasques que afrontaria: restablir l'equilibri de la hisenda reial, redimir les alienacions i reorganitzar el Reial Patrimoni ordenant un capbreu⁵, però només quatre anys de regnat eren molt pocs. A més, Alfons V el Magnànim i Joan II s'encarregarien de anul·lar tots els indicis de recuperació i es tornà al descontrol de la hisenda.

Ja va ser Felip II, especialment, qui va disposar la redacció del *Liber Patrimonii Regii* (també conegut amb la denominació vulgar de *Les Mulasses*) dut a terme per Ferran Maimó entre 1582 i 1590, la finalitat del qual era la mencionada reorganització del seu patrimoni per l'escassa claredat que oferien els comptes de la Corona d'Aragó. S'ordenà un inventari o capbreu per aclarir la pèrdua de béns per vendes perpètuas o cessions. La capbreu és, doncs, la revisió i actualització de les rendes i drets del Rei. Aquesta es proposava protegir els béns del Reial Patrimoni, identificar els posseïdors dels citats béns i constatar-los en virtut dels títols que posseïen. S'ha de tenir clara una circumstància: quan els ingressos creixen gràcies a l'augment i recuperació de rendes, les despeses també augmenten amb un major nombre de concessions de mercès i ajudes de costes, cosa que no permetia a la hisenda mallorquina refer-se totalment.

Malgrat tota aquesta reordenació i recuperació del patrimoni reial, la confusió entre el patrimoni personal i el patrimoni públic administrat era tal que els beneficis o les pèrdues eren assumits com a propis dels oficials que posseïen familiarment el càrrec. Com ens indica Bernat Hernández als seus estudis sobre el Reial Patrimoni a Catalunya⁶: *corrupción y fraude son una perfecta plasmación de la permanente interferencia entre lo privado y lo público en el Antiguo Régimen*. A més, els beneficis o dèficits de cada any fiscal es passaven directament als llibres comptables de l'any següent (encara que examinats pel Mestre Racional) i tan sols al final de l'administració del Procurador, que moltes vegades coincidia amb la seva mort, es feien balanços generals. Així, d'haver-hi errors o fraus, eren els seus procuradors o hereus els qui havien d'afrontar les conseqüències jurídiques, circumstància que també ocorria a la Batllia General del Principat de

5. Esteban SARASA SÁNCHEZ. *Aragón en el reinado de Fernando I (1412-1416)*. Saragossa. 1986.

6. Bernat HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ. "Finanzas y hacienda en los territorios de la Monarquía Hispánica. Revista de una década historiográfica, 1988-1998" *Cuadernos de Historia Moderna*, 21. Madrid. 1998. Pàgs. 268-275.

Catalunya⁷ i corrupció i irregularitats comptables que també s'observen a la clavaría de la Ciutat de València⁸. Així mateix, en els casos de redreços a l'economia municipal de Barcelona, ja vénen estipulades propostes per controlar la corrupció i el frau. Això significa que existia⁹.

LES DESPESES DEL REIAL PATRIMONI

Les despeses del regne vénen estructurades als llibres de comptes de la manera següent: despeses de Castells, salaris d'oficials, despeses de la presó reial de Ciutat, salaris dels oficials de la Procuració, pagament de beneficis eclesiàstics, violaris, despeses de cavalls armats, despeses en material per a la Procuració Reial, despeses dels cellers reials i obres reials, censals morts de Barcelona i despeses extraordinàries.

D'aquestes, sens dubte, les despeses que més desequilibren les finances reials eren, sobretot, les extraordinàries, especialment per a la defensa de l'illa i el pagament de multitud de gràcies, mercès i privilegis reials. Aquestes darreres són l'objecte del present estudi. El sistema de pagaments es feia directament o a través de la Taula de Ciutat, mitjançant albarans o ordres de pagament que es dirigien al tauler. Aquests documents o albarans són difícils de conservar per la seva utilització i després anul·lació, després d'efectuat el pagament. Encara així han arribat als nostres dies alguns d'ells, com per exemple aquest de 1564: *Magnífic Senyor Pere Ignaci Torrella, tauler, dieu per mi, Jordi de Sanct Joan, procurador real, del compta que tench en dita taula per dit mon offici, a mossèn Ant-honi Palou, notari, un dels scrivans de mon offici, sexante-sinch liures y sinch sous [...] per ocasió de son salari per un any qui ha comensat lo primer de maig 1564 y ha finit lo darrer d'abril 1565 fet*¹⁰. A més, els pagaments, ja sia directament o mitjançant el tauler, es podien realitzar a la persona beneficiària o al seu procurador a l'illa. Aquest és el cas dels

7. Bernat HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ. "La receptoría de la Bailía General de Cataluña durante el siglo XVI" *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*. Tom 13/II. Barcelona. 1993. Pàgs. 25-33.

8. Francisco VALERO OLMOS. "La clavaría a la València trastàmara" *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*. Tom 13/I. Barcelona. 1993. Pàgs. 513-519.

9. Jaume DANTI I RIU. "La Hisenda municipal de la Ciutat de Barcelona al segle XVI: el miratge del redreç" *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*. Tom 13/I. Barcelona. 1993. Pàg 507.

10. ARM. RP3721, s.f. (Any 1564).

personatges que tractarem. També es podia efectuar el pagament mitjançant lletra de canvi, a través d'un mercader en la majoria de casos.

El procurador tenia uns llibres diaris per realitzar les anotacions dels pagaments de cada dia ja que als llibres que posseïm, molts d'aquests pagaments no es troben per ordre cronològic. En la majoria d'ocasions es pagaven els sous o gràcies en tres pagaments: la primera quota corresponent a maig, juny, juliol i agost (hem d'esmentar que l'any fiscal començava a maig i finalitzava a abril); la segona quota pels mesos de setembre, octubre, novembre i desembre, i la tercera i darrera per gener, febrer, març i abril.

De Mallorca sortien anualment grans quantitats amb destinació a Catalunya. Eren molts els personatges i càrrecs que rebien el seu salari o part d'ell dels ingressos de les arque mallorquines. A més es pagaven multitud de gràcies, privilegis i ajudes de costa. Totes aquestes partides quedaven englobades dins les despeses extraordinàries, mentre que altres quantitats també significatives com el pagament de violaris, censals morts o beneficis eclesiàstics eren considerades ordinàries i alguns dels seus posseïdors eren també catalans o tenien la seva residència a Catalunya.

En referència als beneficis eclesiàstics, existien pagaments de la Procuració a devuit beneficis reials i diversos sous de rectors. Entre ells hauríem de destacar el benefici reial fundat a la parròquia de Sant Miquel de Ciutat, de 19 lliures mallorquines i pertanyent a Francesc Giginta, un dels regents de la Cancelleria de la Corona d'Aragó i conseller del rei a 1556. Entre aquest any i 1566 pertany al seu fill segon Antoni Giginta, senyor de Banyuls dels Asprers i Canovera i cavaller de Santiago¹¹. Francesc Giginta i Mestre és a 1546 doctor del Reial Consell¹². També el benefici a l'església de Santa Aina i Sant Jaume del Castell Reial de l'Almudaina, de 25 lliures, que entre 1557 i 1570 el posseeix Pere de Cardona. La rectoria de Santa Fe va estar en poder de Joan de Pomar, abat del monestir de Sant Victorià de Lleida, entre 1554 i 1561, cobrant anualment 50 lliures, passant després de la seva mort a Joan de Bardatxí, senyor de la baronia d'Estermel, fins 1575.

Un segon punt és el pagament dels violaris. El violari era el dret a percebre una pensió anual durant una o dues vides mitjançant l'entrega d'un

11. Lluís de BRU DE SALA i Armand FLUVIÀ. *Nobiliari del Reial cos de la noblesa de Catalunya*. Barcelona. 1998.

12. Jon ARRIETA. *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*. Zaragoza. 1994. Pàg. 614.

capital. Així doncs, és un tipus de censal, però amb característiques pròpies. Malgrat aquesta definició i que sota el títol de “violaris” apareix aquesta secció dels llibres de finances de la Procuració Reial, els pagaments que s’hi efectuen no són, ni de lluny, violaris ni res que s’assimili a un censal. Es tracta de gràcies atorgades pel Rei i de pagament de salaris d’oficials reials, despeses similars a les que ens trobam a l’apartat de dades extraordinàries. L’única possibilitat seria que el Rei els donés aquestes gràcies i privilegis per fer front al violari, i en el cas dels càrrecs, els les donés per la mateixa raó. El sou equivaldria a l’import que han de percebre pel violari. De totes formes és difícil que sigui així ja que sabem que els violaris són, com a màxim, per dues vides, i algun d’aquests càrrecs, com l’alcaldia de Tortosa passa per quatre membres de la mateixa família.

En aquest punt es paguen els salaris de tres castellans o alcalds de castells catalans: , són el castell reial de Cervera, el de Tortosa i el de Lleida. Al castellà del castell reial de Cervera li pertany un sou de 200 lliures mallorquines. A més, aquest alcaid s’encarrega també de la torre de Salou. Als primers vint anys del regnat de Felip II són dues persones les que ocupen aquest càrrec d’oficial reial: en primer lloc Jordi Aymerich entre 1556 i 1566 i després Antoni Joan Francesc Caldes, donzell de Barcelona, fins a 1575. Jordi Aymerich descendia de Joan Aymerich, qui va ser lloctinent de Mallorca entre 1493 i 1502 i entre 1505 i 1512¹³. A l’alcaid del castell reial de Tortosa se li dona un salari de 200 lliures catalanes, és a dir, 266 lliures, 13 sous i 4 diners en moneda mallorquina. Aquest càrrec l’ostentà Jeroni Albanell entre 1556 i 1560, descendent del lloctinent de Mallorca Jeroni Albanell, el qual l’any 1491 fou nomenat regent de la cancelleria de Catalunya i el 1494, regent del Consell d’Aragó¹⁴. Un germà de Jeroni, el reverend Galcerà Albanell, paborde de Barcelona, també regí l’alcaldia fins a la seva mort a 1562 i dona Aina d’Almugàver i Albanella fins novembre de 1564. Aquest mateix mes és elegit com a nou castellà de Tortosa Galcerà de Monsuat, senyor de la vila de Ferrara i nebot del reverend Galcerà Albanell, paborde de Barcelona, fins 1574. A 1575 serà elegit castellà l’hereu de l’anterior, Galcerà de Semmenat, també senyor de la vila de Ferrara. Jeroni i Galcerà Albanell eren fills de Galcerà Albanell, gentil-

13. Josep JUAN VIDAL. *El sistema de gobierno...* Palma. 1996. Pàg. 145

14. Ídem.

home de la casa de l'Emperador Carles V. Galcerà Albanell va lluitar a Tunis el 1535, i el 1542 va anar a defensar Perpinyà dels francesos. Jeroni va participar a l'empresa d'Alger de 1541, en la campanya d'Alemanya de 1547 i en el setge de Metz de 1552¹⁵. Entre 1568 i 1573 es pagarà una gràcia de 60 ducats a Maties Oller, alcaid del castell petit de Perpinyà.

Dues gràcies vitalícies, una de 300 ducats (480 lliures mallorquines) i altra de 400 ducats (640 lliures mallorquines) rep l'Il·lustríssim don Francesc de Montcada, de Gralla i des Pla, compte d'Aitona, gran Senescal del Regne d'Aragó, Mestre Racional de la Casa i Cort de la Magestat a Barcelona i també alcaid del castell reial de Lleida. Per aquest darrer càrrec també rep 333 lliures, 6 sous i 6 diners. En total percep més de 1453 lliures mallorquines, de vegades cobrades per la seva muller, l'Il·lustra dona Lucrècia de Montcada, de Gralla i des Pla, o pel seu procurador al regne de Mallorca, el notari Mateu Moranta. Francesc Gralla era fill de Miquel Joan Gralla i va ocupar el càrrec de Mestre Racional entre 1544 i 1567¹⁶.

A més es paga el salari d'un secretari del rei, Esteva Prats entre 1560 i 1575, consistent en 150 ducats (240 lliures mallorquines) a través del seu procurador a Mallorca, Joan Caselles. Per finalitzar, es donen diverses gràcies reials. Una d'aquestes gràcies és la que percep dona Aina Torrella Icard, muller de Lluís Icard de Barcelona, consistent en 83 lliures catalanes (112 lliures mallorquines) amb mossèn Albertí Dameto com a procurador a Mallorca. Els Icart estigueren molt vinculats a la Batllia General de Catalunya. Lluís Icart i Joan Icart van ocupar el càrrec entre 1522 i 1580. El primer era senyor de Torredembarra i de la vila d'Almenar, a terres de Lleida¹⁷. Aquesta darrera sí podria tractar-se d'un violari ja que no fa referència a cap salari.

Finalment, les despeses ordinàries mitjançant pagaments a Catalunya es completarien amb els censals morts. Tres són els censals morts que es troben consignats sobre la Procuració Reial. Mossèn Miquel Oliver, donzell de Barcelona, rep a la festa de Santa Eulàlia (4 de desembre), 276 lliures, 13 sous i 4 diners, fins a 1574 quan els rebrà Joanot Oliver. Ambdós tenen de procurador a Mallorca al magnífic Pere de Pachs. El 21 d'octubre es paga un censal mort de 56 lliures, 13 sous i 4 diners al

15. Pere MOLAS I RIBALTA. *Catalunya i la casa d'Àustria*". Barcelona. 1996.

16. Pere MOLAS RIBALTA. *Família i política al segle XVI català*. Barcelona. 1990. Pàg. 25.

17. Pere MOLAS RIBALTA. *Família i política...* Barcelona. 1990. Pàg. 23.

magnífic Francesc de Junyent, cavaller de Barcelona durant els anys 1556, 1557, 1558 i 1560. A 1561 no es paga per no haver-hi legítim successor, però sí a 1562 quan el rep Francesc de Guimerà per quatre anys (226 lliures, 13 sous i 4 diners). El va tornar a cobrar l'any 1563 i així fins 1568, any de la seva mort. No s'entén com pot haver cobrat més anys dels que l'ha posseït. La seva vídua, Beatriu de Guimerà el rebrà entre 1569 i 1572 i el seu fill i hereu, Joan de Guimerà i de Papiol fins 1575. El darrer censal mort està valorat en 400 lliures anuals, que reben les monges del Monestir de Nostra Senyora de Jerusalem de Barcelona, de l'orde de Santa Clara, el darrer dia d'abril. Tenen com a procurador a Mallorca a mossèn Antoni Joan Morlà, ciutadà mallorquí.

Dins del bloc de despeses extraordinàries podem trobar multitud de pagaments, des de gràcies, mercès i privilegis, passant per salaris d'oficials o fins i tot pagaments ordenats des de Catalunya o per la Cort per la falta de solvència econòmica d'altres regnes. En aquests vint anys de l'estudi són diversos els personatges que reben emoluments de la Procuració reial mallorquina, entre els quals en destacarem els més representatius. Una part del sou del vicecanceller del Consell d'Aragó sortia de les finances de les illes, concretament 2000 lliures catalanes (1000 lliures pel salari, 480 lliures per ajuda de costa ordinària i 520 per ajuda extraordinària); Pere de Clariana i de Seva, nomenat vicecanceller el 1552¹⁸ en el lloc de Jeroni Coll, fill del donzell i conseller reial Simó Bernat de Clariana, les cobrarà fins a la seva mort el 1559¹⁹. Fou substituït després per Bernardo de Bolea, amb idèntics pagaments. Una pràctica molt habitual en la concessió de gràcies era la d'atorgar-les a les vídues i fills dels grans funcionaris o nobles que havien dedicat la seva vida a la casa reial. Aquí ens apareix un cas perfecte quan, el 1560, la vídua Joana de Clariana, de Seva i d'Argensola rep una gràcia vitalícia de 300 ducats anuals i el seu fill, Francesc Clariana i de Seva, senyor de Plegamans²⁰, una altra de 200 ducats anuals. Molts dels cinc regents que té el Consell Suprem reben el salari, part d'ell o gràcies des de Mallorca. Així són els casos de Jaume Terça, donzell; Miquel Terça, misser i advocat fiscal²¹; Francesc Giginta, doctor en drets i conseller del rei; Agustí Gallard; Joan Dimas Lloris, fins al seu

18. Jon ARRIETA. *El Consejo Supremo...* Zaragoza. 1994. Pàg. 611.

19. Els darrers anys apareix la seva dona Joana de Clariana, de Seva i d'Argensola com a cobradora.

20. Lluís de BRU DE SALA i Armand FLUVIÀ. *Nobiliari del Reial cos...* Barcelona. 1998.

nomenament com a bisbe d'Urgell a 1574²²; i finalment, el reverend Paulo Pla, regent i comendador de l'Abadiat de Sant Pere de Gallicant de Girona. Era regent del Consell des de 1574 i fou assessor del *Consejo de Cruzada* entre 1576 i 1580²³.

En el cas del pagament del salari del protonotari de la Corona d'Aragó, en un primer moment estava consignat al reservat de Sicília, però després de diversos anys d'impagament, el tresorer general ordenà que els diners sortissin de la procuració mallorquina, davant la suposada falta de solvència siciliana. Així succeirà durant més de vint anys. Altres donzells catalans qui perceben privilegis reials sorgits de les arque illenques són Esteva Prats, Rafel Joan, Antoni Anglès i Joan de Comalonga, baró d'Algerri, tots ells secretaris del rei.

Hi ha anys en què Mallorca s'ha de fer càrrec de pagaments no habituals, pagaments que equivalen a una suma de diners important. Ees tracta de salaris o gràcies i mercès que no es paguen sempre amb diners mallorquins, tan sols en les ocasions que ve ordenat pel tresorer general. Així, el 1568 i 1569, l'il·lustre don Diego de Hurtado, de Mendoza y de la Cerda, príncep de Melito, duc de Francavila, membre del consell de sa Magestat i lloctinent i capità general del Principat de Catalunya rep una gràcia i part del seu salari, quantitats que arriben als 7000 ducats. També el tresorer general del Principat a 1556, Domingo de Orbea, rebrà 1200 lliures catalanes com a part del seu salari. Altres oficials catalans com Felip des Pes, notari, escrivà porcioner del rei i ajudant de l'escrivà de Ració; Bernabé Serra, doctor en drets de Barcelona i regent de la Cancelleria del Principat; Francesc Muntaner, també regent de la mateixa Cancelleria; l'il·lustríssim don Francesc de Montcada, de Gralla i des Pla, comte d'Aitona, gran senescal del regne d'Aragó, mestre racional i alcaid del castell de Lleida; Antoni Vidal i Francesc Sebastià Martí, coadjutors del mestre racional i Bernat Mascaró, advocat fiscal de la vegueria de Vila-

21. D'origen català. Després de ser asesor del Batlle General de Catalunya, va formar part de l'Audiència catalana durant vint anys, per a passar posteriorment al Consell d'Aragó com advocat fiscal. Va ser regent el 1574 quan Joan Dimas Lloris va ser nomenat bisbe d'Urgell i va romandre en el càrrec fins la seva mort el 1596. (Jon ARRIETA. *El Consejo Supremo...*1994. Pàg. 627).

22. Jon ARRIETA. *El Consejo Supremo...*1994. Pàg. 616.

23. José MARTÍNEZ MILLÁN i Carlos J. DE CARLOS MORALES (direc). *Felipe II (1527-1598). La configuración de la monarquía hispánica*. Salamanca. 1998. Pàg. 459.

franca del Penedès, rebran gràcies i part dels seus sous dels impostos recaptats a les Balears.

També trobam personatges que reben privilegis sense fer-se cap esment al seu càrrec, entre els quals en destacariem al donzell Ramon de Camporrells; Francisco Giron de Rebolledo, cavaller barceloní de l'orde de Sant Jaume i la seva dona Violant Isabel Paula. Els Giron de Rebolledo eren una família aragonesa que es va situar al costat reial durant la guerra civil catalana i que va obtenir diverses terres a Catalunya, circumstància que els situà entre els principals cavallers de Barcelona. Eren senyors de Teià, els Prats de Rei i les Franqueses²⁴. Francisco Giron de Rebolledo havia estat governador de Menorca, enviat el 1535 per reconstruir les defenses de Maó i repoblar l'illa²⁵; el prior de Tarragona, el reverend Luís Jiménez de Aragües, visitador de Mallorca; el cavaller Joan Pau Malendrich, Francesc Marles de Malla, el noble Pere d'Oms i de Cardona i els donzells Pere Pastor, Joanot Salvà, Francesc Setantí i Jeroni de Resenda. Altres gràcies puntuals importants serien les 2000 lliures catalanes concedides a Pere de Cardona, lloctinent del governador del Principat de Catalunya, l'any 1566 pel casament de la seva filla; una gràcia de 600 ducats a l'abadessa de Pedralbes; una altra de 500 ducats al prior de Santa Caterina de Barcelona, de l'orde de Sant Domingo. Finalment destacar aquells pagaments que té pendents la Tresoreria General a cavallers i donzells catalans i que no pot assumir, els quals sortiran una vegada més de la procuració de Mallorc. En destaquen sobretot els realitzats als anys 1568 i 1572 per un valor superior als 5000 ducats.

A continuació es poden observar uns quadres on vénen detallats els pagaments que sortien del patrimoni reial mallorquí cap a Catalunya²⁶. Es pot veure com en alguns anys, tals com 1557, 1568 i 1572, aquestes sumes de diners sobrepassen el 70% de les despeses del regne de Mallorca i d'altres anys com 1566, 1568 i 1569, el pagament d'aquestes gràcies i salaris es converteix en una important emigració de lliures mallorquines cap a terres catalanes, en concret més de 14.000 ducats el 1566, al voltant dels 17.000 el 1568 i arriba als 19.000 ducats a 1569, xifres molt importants per

24. Pere MOLAS RIBALTA. *Família i política...* 1990. Pàg. 9.

25. Josep JUAN VIDAL. "La defensa del reino de Mallorca en la época de Carlos V (1535-1558)"

Carlos V y la quiebra del humanismo político en Europa (1530-1558). Vol. I. Pàg. 567.

26. No tenim dades completes dels anys 1567 i 1571.

a les finances mallorquines si tenim en compte que la mitjana d'ingressos de la hisenda reial a Mallorca entre 1550 i 1575 es trobava al voltant dels 18.000 ducats anuals. En conclusió, en vint anys de la història de les finances reials mallorquines, entre 1556 i 1575, les despeses totals estigueren sobre les 550.000 lliures mallorquines, és a dir, 345.000 ducats, dels quals 180.000 (un 52%) viatjaren al Principat de Catalunya com a conseqüència del pagament dels salaris i gràcies que hem detallat anteriorment, sens dubte una suma veritablement important.

